

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2011. gada 8. septembrī*

Apvienotās lietas C-89/10 un C-96/10

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Beļģija) iesniedza ar lēmumiem, kas pieņemti attiecīgi 2010. gada 29. un 12. janvārī un kas Tiesā reģistrēti 2010. gada 17. un 22. februārī, tiesvedībās

Q-Beef NV (C-89/10)

pret

Belgische Staat

un

Frans Bosschaert (C-96/10)

pret

Belgische Staat,

* Tiesvedības valoda — holandiešu.

Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV un

Slachthuizen Goossens NV.

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], tiesneši L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], K. Toadere [*C. Toader*] (referente), A. Prehala [*A. Prechal*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerālvokāts N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],
sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2011. gada 3. februāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Q-Beef NV* un F. Bosšēra [*F. Bosschaert*] vārdā — Ž. Arno-Smeits [*J. Arnauts-Smeets*], *advocaat*,

— *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV* un *Slachthuizen Goossens NV* vārdā — A. D'Aluīns [*A. D'Halluin*] un F. van Remortels [*F. van Remoortel*], *advocaten*,

- Beļģijas valdības vārdā — Ž. K. Allē [*J.-C. Halleux*], pārstāvis, kam palīdz J. Vastersavents [*Y. Vastersavendts*] un E. Jakubovics [*E. Jacubowitz*], *advocaten*,

- Eiropas Komisijas vārdā — S. Tomass [*S. Thomas*] un H. van Vliets [*H. van Vliet*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2011. gada 26. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Beļģijas Karalistes valsts tiesībās noteiktā īpašā piecu gadu noilguma termiņa atbilstību līdzvērtības un efektivitātes principiem, kas izriet no Savienības tiesībām, kā arī šī termiņa sākuma brīža noteikšanu.

- 2 Šie lūgumi ir iesniegti saistībā ar tiesvedībām starp, pirmkārt, *Q-Beef NV* (turpmāk tekstā — “*Q-Beef*”) un Beļģijas valsti (C-89/10) un, otrkārt, starp F. Bosšēru [*F. Bosschaert*] un Beļģijas valsti, kā arī [starp F. Bosšēru] un *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV* un *Slachthuizen Goossens NV* (turpmāk tekstā — “*Goossens* sabiedrības”) (C-96/10) par iespēju piemērot piecu gadu noilguma termiņu prasībām pret Beļģijas valsti, lai panāktu maksājumu atmaksu, kas tika iekasēti, lai uzturētu *Fonds de la santé et de la production des animaux* [Dzīvnieku veselības un dzīvnieku izcelsmes produktu fonds] (turpmāk tekstā — “Fonds”).

Atbilstošās tiesību normas

Valsts tiesiskais regulējums Fonda jomā

1987. gada tiesiskais regulējums

- 3 Ar 1987. gada 24. marta Dzīvnieku veselības likumu (1987. gada 17. aprīļa *Moniteur belge*, 5788. lpp.; turpmāk tekstā — “1987. gada likums”) tika ieviesta finansēšanas sistēma pabalstiem saistībā ar cīņu pret dzīvnieku slimībām un dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu higiēnas, veselības un kvalitātes uzlabošanu (turpmāk tekstā — “1987. gada sistēma”). Saskaņā ar tā 2. pantu šī likuma mērķis ir “cīnīties pret dzīvnieku slimībām ar nolūku veicināt veselības aizsardzību un dzīvnieku turētāju ekonomisko labklājību”.
- 4 1987. gada likuma 32. panta 2. punktā bija noteikts:

“Lauksaimniecības ministrijā tiek izveidots [Fonds] [..]. Šī fonda mērķis ir iesaistīties piemaksu, subsīdiu un citu pabalstu saistībā ar cīņu pret dzīvnieku slimībām un dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu higiēnas, veselības un kvalitātes uzlabošanu finansējumā. Fondu finansē no:

- 1) obligātajiem maksājumiem, kas ir jāveic fiziskām vai juridiskām personām, kuras audzē, pārstrādā, transportē, apstrādā, pārdod vai tirgo dzīvniekus;

[..]

Ja obligātie maksājumi tiek iekasēti no personām, kuras audzē, pārstrādā, transportē, apstrādā, pārdod vai tirgo dzīvniekus vai dzīvnieku izcelsmes produktus, tie katrā darījumā ietekmē ražotāju.”

- 5 Ar 1987. gada likumu karalim tika noteiktas tiesības noteikt šo obligāto maksājumu apmēru, kā arī to iekasēšanas noteikumus. Ar Karaļa 1987. gada 11. decembra Rīkojumu par obligātajiem maksājumiem Dzīvnieku veselības un dzīvnieku izcelsmes produktu fondā (1987. gada 23. decembra *Moniteur belge*, 19317. lpp.; turpmāk tekstā — “1987. gada rīkojums”), sākot ar 1988. gada 1. janvāri, kautuvēm un eksportētājiem tika noteikti obligāti maksājumi par katru nokauto vai eksportēto liellopu, teļu vai cūku. Kautuvēm un eksportētājiem noteiktie obligātie maksājumi bija jāpieprasa dzīvnieku piegādātājiem, kuri attiecīgā gadījumā to atprasītu no pārdevēja līdz pat ražotājam. 1987. gada likums un rīkojums vēlāk vairākkārt tika grozīti. Neviens no šiem tiesību aktiem netika paziņots Komisijai atbilstoši EEK līguma 93. panta 3. punktam (tagad — EK līguma 93. panta 3. punkts, kas kļuvis par EKL 88. panta 3. punktu).

1998. gada likums

- 6 Pēc Komisijas 1991. gada 7. maija Lēmuma 91/538/EEK par Beļģijas Dzīvnieku veselības un dzīvnieku izcelsmes produktu fondu (OV L 294, 43. lpp.), ar kuru 1987. gada sistēma tika atzīta par nesaderīgu ar kopējo tirgu, kā arī saskaņā ar 1998. gada 23. marta Likumu par budžeta fonda izveidi dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu veselībai un kvalitātei (1998. gada 30. aprīļa *Moniteur belge*, 13469. lpp.; turpmāk tekstā — “1998. gada likums”) šī sistēma tika atcelta un aizstāta ar jaunu sistēmu (turpmāk tekstā — “1998. gada sistēma”), kurā ietilpa jauna obligāto maksājumu sistēma, kas bija piemērojama ar atpakaļejošu spēku, sākot no 1988. gada 1. janvāra, kā arī ar jaunu fondu — Budžeta fondu dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu veselībai un kvalitātei (turpmāk tekstā abi kopā ar 1987. gada sistēmas Fondu saukti — “Fonds”).

1998. gada sistēma no 1987. gada sistēmas atšķiras galvenokārt ar to, ka tajā nav paredzēti maksājumi par importētiem dzīvniekiem un ka maksājumi par eksportētiem dzīvniekiem, sākot no 1997. gada 1. janvāra, vairs nav maksājami.

- 7 1998. gada likuma 5. pantā ir paredzēts, ka Fonds tostarp tiek finansēts no maksājumiem, kurus karalis nosaka fiziskajām vai juridiskajām personām, kuras audzē, pārstrādā, transportē, apstrādā, pārdod vai tirgo dzīvniekus vai dzīvnieku izcelsmes produktus.
- 8 1998. gada likuma 14. pantā ir noteikti maksājumi lopkautuvēm un eksportētājiem. Šo maksājumu apmēri atšķiras atkarībā no laikposma, par kādu tie ir maksājami. Saskaņā ar šo pantu:

“Šādi obligātie maksājumi Fondā tiek noteikti kautuvēm un eksportētājiem:

[..]

Šie obligātie maksājumi ir atprasāmi no ražotāja.

Šie obligātie maksājumi veicami tikai par iekšzemes dzīvniekiem. Tie nav maksājami par importētiem dzīvniekiem. Tie vairs nav maksājami par dzīvniekiem, kas ir eksportēti, sākot no 1997. gada 1. janvāra.

Attiecībā uz importētiem dzīvniekiem obligātie maksājumi, kuri kopš 1988. gada 1. janvāra tika maksāti, piemērojot [1987. gada rīkojumu], kas grozīts ar Karaļa 1989. gada 8. aprīļa, 1990. gada 23. novembra, 1993. gada 19. aprīļa, 1995. gada

15. maija, 1996. gada 25. februāra un 1997. gada 13. marta rīkojumiem, tiek atmaksāti nodokļu maksātājiem, kuri sniedz pierādījumus, ka to veiktie obligātie maksājumi attiecas uz importētiem dzīvniekiem, ka šos obligātos maksājumus tie nav pieprasījuši no ražotāja vai ka to pieprasīšana tikusi atsaukta un ka tie ir samaksājuši visus obligātos maksājumus par iekšzemes dzīvniekiem, tajā skaitā par eksportētiem nokautiem dzīvniekiem un eksportētiem audzētiem dzīvniekiem un darba dzīvniekiem.”

- 9 Ar 1998. gada likuma 15. un 16. pantu maksājumi tika noteikti atbildīgajiem par uzņēmumiem, kuros tiek turētas cūkas, kā arī pienotavām un piena produktu pārdošanas atļaujas turētājiem.
- 10 1998. gada likuma 17. panta otrajā daļā bija paredzēts tūlītējs izlīdzinājums starp prasījumiem, kas pienākas par maksājumiem, kas ir veikti atbilstoši 1987. gada sistēmai, un maksājumiem, kas ir veikti saskaņā ar 1998. gada sistēmu.

Valsts tiesiskais regulējums par nepamatotu maksājumu atgūšanu un noilgumu

- 11 Civilkodeksa 1376. pantā ir noteikts:

“Personai, kas kļūdas pēc vai tiši saņem to, kas tai nepienākas, ir pienākums to atmaksāt personai, no kuras tā to nepamatoti saņēmusi.”

- 12 Civilkodeksa 2262.a panta 1. punkta pirmajā daļā, kas grozīta ar 1998. gada 10. jūnija likumu, kas stājās spēkā 1998. gada 27. jūlijā, ir paredzēts:

“Visu personiska rakstura prasību noilguma termiņš ir desmit gadi.”

- 13 Civilkodeksa 2244. panta, kurā ir noteikti galvenie noilguma termiņa pārtraukšanas iemesli, pirmajā un otrajā daļā ir paredzēts:

“Tiesas pavēste, samaksas pieprasījums vai aresta uzlikšana, ko paziņo personai, kurai vēlas neļaut izmantot noilgumu, veido civiltiesisku pārtraukumu.

Tiesas pavēste pārtrauc noilgumu līdz galīgā lēmuma pasludināšanai.”

- 14 1991. gada 17. jūlija saskaņoto likumu par valsts grāmatvedību (1991. gada 21. augusta *Moniteur belge*, 17960. lpp.; turpmāk tekstā — “saskaņotie likumi par grāmatvedību”) 100. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šādiem prasījumiem iestājas noilgums, un tie tiek pilnībā dzēsti par labu valstij, neskarot jebkuras citas noilguma normas citos likumos, noteikumos vai nolīgumos:

- 1) prasījumi, kuru celšana likumā vai noteikumos paredzētā formā nav notikusi piecu gadu laikā, skaitot no 1. janvāra finanšu gadā, kurā tie radušies;

[..]”

- 15 Saskaņoto likumu par grāmatvedību 101. pantā ir noteikts:

“[...] Tiesvedības ierosināšana aptur noilgumu līdz galīgā nolēmuma pasludināšanai.”

16 Attiecībā uz noilgumu prasībai par galvojumu Civilkodeksa 2257. pantā ir noteikts:

“Noilgums nesākas:

[..]

attiecībā uz prasību par galvojumu līdz brīdim, kad notikusi īpašuma atsavināšana;

[..].”

Procedūra Komisijā

17 Atbilstoši Līguma 93. pantā paredzētajai procedūrai Komisija tās Lēmumā 91/538 konstatēja, ka 1987. gada sistēma nav saderīga ar kopējo tirgu EEK līguma 92. panta (vēlāk EK līguma 92. pants, pēc grozījumiem — EKL 87. pants) izpratnē un attiecīgi to vairs nevar īstenot, jo obligātie maksājumi kaušanas posmā attiecas arī uz dzīvniekiem un produktiem, kas ievesti no citām dalībvalstīm.

18 Ar 1995. gada 7. decembra un 1996. gada 20. maija vēstulēm Beļģijas Karaliste atbilstoši Līguma 93. panta 3. punktam paziņoja par tiesību akta projektu nolūkā atcelt 1987. gada sistēmu un to aizstāt ar jaunu sistēmu.

- 19 Šajā likuma projektā, kam bija jāklūst par 1998. gada likumu, tostarp tika paredzēts risinājums problēmai saistībā ar importēto dzīvnieku aplikšanu ar nodokli, kas bija par pamatu, lai Komisija tās Lēmumā 91/538 atzītu, ka 1987. gada sistēma nav saderīga ar kopējo tirgu.
- 20 Minētais likuma projekts ar Komisijas 1996. gada 30. jūlija lēmumu par valsts atbalsta saskaņā ar EK līguma [87.] un [88.] pantu atļaušanu (OV 1997, C 1, 2. lpp.) tika atzīts par saderīgu ar kopējo tirgu.

Pamata lietas un prejudiciālie jautājumi

Lietā C-89/10

- 21 *Q-Beef* ir Beļģijas uzņēmums, kas nodarbojas ar dzīvnieku tirdzniecību un kas tostarp eksportē dzīvniekus. Veicot eksportu, tas atbilstoši tiesiskajam regulējumam, kas piemērojams attiecībā uz Fondu, ir veicis dažādus maksājumus Beļģijas valstij. Uzņēmums apliecina, ka tas laikā no 1993. gada janvāra līdz 1998. gada aprīlim kopā ir samaksājis summu EUR 137 164 apmērā, kuru tas vēlas atgūt no Beļģijas valsts.
- 22 Pēc 2003. gada 21. oktobra sprieduma apvienotajās lietās C-261/01 un C-262/01 *van Calster* u.c. (*Recueil*, I-12249. lpp.), kurā tika noteikts, ka 1998. gada likumam nevar tikt noteiktas nekādas sekas ar atpakaļejošu spēku laikposmam pirms lēmuma, ar kuru Komisija likuma projektu, kā rezultātā tapa šis likums, atzina par saderīgu ar kopējo tirgu, *Q-Beef* 2007. gada 2. aprīlī pret Beļģijas valsti iesniedza prasību *Recht-bank van eerste aanleg te Brussel* [Briseles pirmās instances tiesā], lūdzot atmaksāt attiecīgos maksājumus.

23 Iesniedzējtiesa uzskata, ka atbilstoši saskaņoto likumu par grāmatvedību 100. panta 1. punktam piecu gadu noilguma termiņš attiecībā uz *Q-Beef* prasījumu pret Beļģijas valsti ir sāks skaitīt no 1. janvāra tajā finanšu gadā, kurā prasījums radās, šajā gadījumā, ņemot vērā izlīdzinājumu, kas šajā [tiesību akta] tekstā noteikts starp prasījumiem, kas pienākas saskaņā ar jauno sistēmu, un prasījumiem saistībā ar maksājumiem, kas ir veikti saskaņā ar 1987. gada sistēmu, gadā, kurā stājās spēkā 1998. gada likums, proti, 1998. gada 1. janvārī, un [noilguma termiņš] ir beidzies 2002. gada 31. decembra pusnaktī. Tā kā prasība pret Beļģijas valsti tika iesniegta 2007. gada 2. aprīlī, *Q-Beef* prasījumam pret Beļģijas valsti saskaņā ar Beļģijas tiesībām esot iestājies noilgums. Šī tiesa, pretēji *Q-Beef*, uzskata, ka iepriekš minētajam spriedumam apvienotajās lietās *van Calster* u.c. esot tikai deklaratīvs raksturs attiecībā uz valsts tiesībām un no tā noilgumu nesāk skaitīt.

24 Šādos apstākļos *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Kopienu tiesības liedz valsts tiesām piemērot piecu gadu noilguma termiņu, kas ir noteikts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti, attiecībā uz prasībām par tādu nodokļu atgūšanu no dalībvalsts, kuri veikti saskaņā ar jauktu atbalsta un nodokļu sistēmu, kura tikusi atzīta ne tikai par daļēji nelikumīgu, bet arī par daļēji nesaderīgu ar Kopienu tiesībām, un kuri tikuši samaksāti, pirms stājās spēkā jaunā atbalsta un obligāto maksājumu sistēma, kas aizstāj pirmo minēto sistēmu un kura ar Komisijas galīgu lēmumu tikusi atzīta par saderīgu ar Kopienu tiesībām, bet ne tiktāl, ciktāl šie maksājumi tiek piemēroti ar atpakaļejošu datumu attiecībā uz laikposmu pirms šī lēmuma?

2) Vai Kopienu tiesības liedz dalībvalstij veiksmīgi atsaukties uz valsts tiesībās noteiktiem noilguma termiņiem, kuri salīdzinājumā ar tiem, kurus piemēro saskaņā ar vispārējām tiesībām, ir tai īpaši labvēlīgi, aizstāvoties tiesvedībā, kuru pret to ir uzsākusi privātpersona, lai nodrošinātu savas individuālās tiesības saskaņā ar

EK līgumu tādā lietā, kādu izskata valsts tiesa, ja šo īpaši labvēlīgo noilguma termiņu rezultātā nav iespējams atgūt nodokļus, kas samaksāti dalībvalstij saskaņā ar jaukto atbalsta un nodokļu sistēmu, kura ne tikai tikusi atzīta par daļēji nelikumīgu, bet arī par daļēji nesaderīgu ar Kopienu tiesībām, ja nesaderību ar Kopienu tiesībām Eiropas Kopienu Tiesa konstatējusi tikai tad, kad bija beigušies šie īpaši labvēlīgie valsts tiesībās paredzētie noilguma termiņi, lai gan nelikumība pastāvēja jau iepriekš?”

Lietā C-96/10

- 25 F. Bosšērs ir lauksaimnieks, kurš laikā no 1989. līdz 1996. gadam par saviem nokautajiem dzīvniekiem veica Fondam paredzētus maksājumus *Goossens* sabiedrībām. F. Bosšērs veica maksājumus *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV*, kas savukārt tos nodeva *Slachthuizen Goossens NV*, kura tos ieskaitīja Fondā. F. Bosšērs pieprasa šo maksājumu atmaksu, proti, kopumā EUR 38 842,46, ar pamatojumu, ka tie viņam tikuši noteikti nelikumīgi, jo tiesību akti šajā jomā ir pretrunā Savienības tiesībām.
- 26 2007. gada 31. jūlijā pēc iepriekš minētā sprieduma apvienotajās lietās *van Calster* u.c. F. Bosšērs iesniedza prasību *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel*, galvenokārt, pret Beļģijas valsti nolūkā saņemt viņa nepamatoti veikto maksājumu atmaksu un, pakārtoti, pret *Goossens* sabiedrībām gadījumā, ja viņa tiešā prasība pret Beļģijas valsti netiktu atzīta.

- 27 Ar prasības pieteikumiem, kuri minētās tiesvedības ietvaros tika iesniegti 2007. gada 21. novembrī, *Goossens* sabiedrības iesniedza blakus prasības pret Beļģijas valsti, pirmkārt, prasību par galvojumu gadījumam, ja tām tiktu piespriests atmaksāt F. Bosšēra veiktos maksājumus, un, otrkārt, prasību atmaksāt maksājumus, kurus šīs sabiedrības ir veikušas Fondā.
- 28 Līdzīgi kā lietā C-89/10 iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar Beļģijas tiesībām F. Bosšēra un *Goossens* sabiedrību celtajām prasībām pret Beļģijas valsti par [maksājumu] atmaksu ir iestājies noilgums. Tā arī pretēji tam, ko norāda F. Bosšērs un *Goossens* sabiedrības, uzskata, ka iepriekš minētajam spriedumam apvienotajās lietās *van Calster* u.c. ir tikai deklaratīvs raksturs, jo ar to netiek noteikts veikto maksājumu nepamatotais raksturs, bet tikai konstatēts, ka nodokļi bijuši nelikumīgi, jo tie bija noteikti ar atpakaļejošu spēku.
- 29 Turpreti, tā kā prasības, ko F. Bosšērs cēlis pret *Goossens* sabiedrībām, ir uzskatāmas par “personiska rakstura prasībām”, to noilguma termiņš ir desmit gadi. Tā kā šis termiņš strīdiem starp privātpersonām ticis noteikts ar 1998. gada 10. jūnija likumu, ar kuru tika grozīts Civilkodekss, šo termiņu sāk skaitīt tikai 1998. gada 27. jūlijā, dienā, kad šis likums stājās spēkā. Tādējādi 2007. gada 31. jūlijā, šo prasību iesniegšanas dienā, noilgums vēl nebija iestājies. Attiecībā uz prasībām par galvojumu pret Beļģijas valsti, ko *Goossens* sabiedrības cēla 2007. gada 21. novembrī, uz tām noilgums *a fortiori* neattiecoties, jo tās esot turpinājums prasībām, ko 2007. gada jūlijā cēla F. Bosšērs.
- 30 Šādos apstākļos *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai trīs prejudiciālus jautājumus, no kuriem pirmais un trešais ir tādi paši kā attiecīgi pirmais un otrais prejudiciālais jautājums lietā C-89/10, kas izklāstīti šī sprieduma 24. punktā, bet otrais ir formulēts šādi:

“Vai Kopienu tiesībās ir liegts, ka, ja dalībvalsts uzliek nodokļus privātpersonai, kurai savukārt ir pienākums prasīt šos nodokļus no citām privātpersonām, ar kurām tā kopā veic komercdarbību nozarē, kurā dalībvalsts ir noteikusi jauktu atbalsta un maksājumu sistēmu, bet šī sistēma vēlāk tikusi atzīta ne tikai par daļēji nelikumīgu, bet arī par daļēji nesaderīgu ar Kopienu tiesībām, šīm privātpersonām saskaņā ar valsts tiesību noteikumiem tiek piemērots isāks noilgums attiecībā uz dalībvalsti saistībā ar maksājumu, kas noteikti, pārkāpjot Kopienu tiesības, atmaksu, lai gan tām piemērots garāks noilgums attiecībā uz privātpersonas starpniecību šīs pašas summas atgūšanā, kā dēļ šis starpnieks var nonākt situācijā, kad prasījumam pret viņu nav noilguma, bet prasījumam pret dalībvalsti tāds ir, kā dēļ trešās personas var celt prasību pret starpnieku un starpniekam vajadzības gadījumā ir jāceļ regresa prasība pret attiecīgo dalībvalsti, bet [starpniekam] nav iespējams atgūt no šīs dalībvalsts maksājumus, ko viņš ir veicis tieši dalībvalstij?”

- ³¹ Ar Tiesas priekšsēdētāja 2010. gada 6. aprīļa rīkojumu lietas C-89/10 un C-96/10 rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī sprieduma taisīšanai tika apvienotas.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

- ³² No pastāvīgās judikatūras izriet, ka tad, ja nav Savienības tiesiskā regulējuma attiecīgajā jautājumā, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jānosaka kompetentās tiesas un tiesvedības procesuālie noteikumi, kam jānodrošina to tiesību aizsardzība, kuras attiecīgajām personām piešķir Savienības tiesības, ar nosacījumu, ka, pirmkārt,

šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām iekšēja rakstura prasībām (līdzvērtības princips), un, otrkārt, tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, ko piešķir Savienības tiesību sistēma (efektivitātes princips) (tostarp skat. 2011. gada 19. maija spriedumu lietā C-452/09 *Iaia* u.c., Krājums, I-4043. lpp., 16. punkts un tajā minētā judikatūra).

Par pirmo jautājumu lietās C-89/10 un C-96/10

- 33 Uzdotot šo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Savienības tiesības nepieļauj piemērot piecu gadu noilguma termiņu, kas valsts tiesību sistēmā ir noteikts prasījumiem pret valsti, prasībām par tādu nodokļu atgūšanu, kuri, pārkāpjot Savienības tiesības, tikuši samaksāti saskaņā ar "jauktu atbalsta un nodokļu sistēmu".
- 34 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka gadījumā, ja nepastāv saskaņoti noteikumi tādu nodokļu atmaksas regulēšanai, kas ir noteikti, pārkāpjot Savienības tiesības, dalībvalstis saglabā tiesības, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus, piemērot to valsts tiesībās paredzētos procesuālos noteikumus, tostarp noilguma termiņa jomā.
- 35 Šajā gadījumā šķiet, ka līdzvērtības princips nav pārkāpts tiktāl, ciktāl piecu gadu noilguma termiņš tiek piemērots visiem prasījumiem pret Beļģijas valsti un ciktāl tā piemērojamība nav atkarīga no jautājuma, vai šie prasījumi izriet no valsts tiesību vai Savienības tiesību pārkāpuma, bet tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

- 36 Attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa par saderīgu ar Savienības tiesībām ir atzinusi saprātīgu termiņu noteikšanu prasības celšanai, kuru neievērošanas gadījumā tiesiskās drošības interesēs iestājas noilgums, vienlaikus aizsargājot ieinteresēto personu un attiecīgo iestādi. Šādi termiņi nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Savienības tiesību sistēmas, pat ja principā šāda termiņa izbeigšanās sekas ir tādas, ka celtā prasība tiek pilnībā vai daļēji noraidīta (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *laia* u.c., 17. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā kā piemēru var minēt, ka valsts tiesībās noteikts trīs gadus ilgs noilguma termiņš ir ticis uzskatīts par samērīgu (šajā ziņā skat. 2010. gada 15. aprīļa spriedumu lietā *C-542/08 Barth*, Krājums, I-3189. lpp., 29. punkts).
- 37 Pamata lietās, kā izriet no lēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, netiek apstrīdēts, ka piemērojamais noilguma termiņš ir piecu gadu termiņš, kuru, tā kā nav izņēmuma apstākļu, kuri Tiesai būtu darīti zināmi, nevar uzskatīt par pretēju efektivitātes principam.
- 38 Tādējādi uz pirmo jautājumu lietās C-89/10 un C-96/10 ir jāatbild, ka tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Savienības tiesības pieļauj piemērot piecu gadu noilguma termiņu, kas valsts tiesību sistēmā ir noteikts prasījumiem pret valsti, prasībām par tādu nodokļu atgūšanu, kuri, pārkāpjot minētās tiesības, tikuši samaksāti saskaņā ar “jauktu atbalsta un nodokļu sistēmu”.

Par otro jautājumu lietā C-96/10

- 39 Uzdotot šo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Savienības tiesības nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru apstākļos, kādi ir pamata lietā, privātpersonām tiek piešķirts ilgāks termiņš nodokļu atgūšanai no citas privātpersonas, kura ir iesaistījusies kā starpnieks un kura pirmās personas vārdā ir samaksājusi nodokļus

valstij, lai gan, ja privātpersona šos nodokļus būtu tieši maksājusi valstij, šīs pirmās privātpersonas tiesības beigtos īsākā termiņā.

- 40 Šajā gadījumā, kā uzskata iesniedzējtiesa, F. Bosšēra un *Goossens* sabiedrību prasībām par atmaksu pret valsti, ņemot vērā īpašo piecu gadu noilgumu, kas ir paredzēts prasījumiem pret valsti, ir iestājies noilgums, savukārt F. Bosšēra prasībai pret šīm sabiedrībām nav iestājies noilgums, jo tā tikusi iesniegta desmit gadu noilguma termiņa ietvaros, kas ir piemērojams nepamatotu maksājumu atgūšanai strīdā starp privātpersonām.
- 41 Šādā kontekstā jāatgādina arī, ka saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru Savienības tiesībās nav aizliegts dalībvalstij noteikt prasībām par tādu nodokļu atmaksu, kas iekasēti, pārkāpjot minētās tiesības, valsts tiesību aktos noteiktu trīs gadu noilguma termiņu, ar ko tiek izdarīta atkāpe no vispārējā regulējuma attiecībā uz nepamatota maksājuma atgūšanas prasību starp privātpersonām, kurā ir noteikts labvēlīgāks termiņš, ja šis noilguma termiņš vienādi attiecas gan uz tām prasībām par nodokļu atmaksu, kas pamatotas ar Savienības tiesībām, gan uz tām, kas pamatotas ar valsts tiesībām (skat. 1998. gada 15. septembra spriedumus lietā C-231/96 *Edis, Recueil*, I-4951. lpp., 39. punkts, un lietā C-260/96 *Spac, Recueil*, I-4997. lpp., 23. punkts, kā arī 2002. gada 10. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-216/99 un C-222/99 *Prisco* un *CASER, Recueil*, I-6761. lpp., 70. punkts).
- 42 Turklāt noilguma termiņi kopumā nodrošina tiesisko drošību, kas aizsargā gan ieinteresēto personu, gan attiecīgo iestādi (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edis*, 35. punkts, un 2010. gada 28. oktobra spriedumu lietā C-367/09 *SGS Belgium u.c.*, Krājums, I-10761. lpp., 68. punkts). Tiesa ir arī noteikusi, ka efektivitātes princips nav pārkāpts gadījumā, ja valsts tiesībās noteiktais noilguma termiņš nodokļu iestādei, iespējams, ir labvēlīgāks nekā spēkā esošais noilguma termiņš privātpersonām (šajā ziņā skat. 2008. gada 8. maija spriedumu apvienotajās lietās C-95/07 un C-96/07 *Ecotrade*, Krājums, I-3457. lpp., 49.–54. punkts).

- 43 Turpretī efektivitātes princips tiktu pārkāpts gadījumā, ja *Goossens* sabiedrībām nebūtu ne tiesību saņemt attiecīgā nodokļa atmaksu piecu gadu termiņā, ne — pēc tam, kad pēc minētā termiņa beigām F. Bosšērs pret minētajām sabiedrībām ir iesniedzis prasību par nepamatotu maksājumu atgūšanu, — iespējas vērsties pret valsti, kā rezultātā par nepamatotu valstij maksājumu nodokļu maksājumu sekām būtu jāatbild tikai šim starpnieka sabiedrībām.
- 44 Tomēr pamata lietā, kā uzskata iesniedzējtiesa un pretēji tam, ko savos rakstveida apsvērumos norādījusi Beļģijas valdība, ja *Goossens* sabiedrībām tiktu piespriests atmaksāt nepamatotos maksājumus F. Bosšēram, tās varētu atgūt šīs summas no valsts, ceļot nevis prasību par atmaksāšanu pret valsti, jo šādai prasībai jau ir iestājies noilgums saskaņā ar īpašo piecu gadu noilgumu termiņu, bet gan prasījumu par galvojumu saistībā ar personiska rakstura pienākumu. Iesniedzējtiesa uzskata, ka prasībām par galvojumu, ko *Goossens* sabiedrības pret Beļģijas valsti iesniedza 2007. gada 21. novembrī, nav iestājies noilgums.
- 45 Tādējādi uz otro jautājumu lietā C-96/10 ir jāatbild, ka Savienības tiesības pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru apstākļos, kādi ir pamata lietā, privātpersonām tiek piešķirts ilgāks termiņš nodokļu atgūšanai no citas privātpersonas, kura ir iesaistījies kā starpnieks un kura pirmās personas vārdā ir samaksājusi nodokļus valstij, lai gan, ja privātpersona šos nodokļus būtu tieši maksājusi valstij, šīs pirmās privātpersonas tiesības beigtos isākā atgūšanas termiņā, atkāpjoties no kopējo tiesību sistēmas par nepamatotu maksājumu atgūšanas prasībām, ja privātpersonas, kas darbojas kā starpnieki, faktiski var pieprasīt no valsts summas, kuras, iespējams, ir samaksātas citu privātpersonu interesēs.

Par otro jautājumu lietā C-89/10 un trešo jautājumu lietā C-96/10

- 46 Ar šiem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Tiesas konstatējums par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, spriedumā, kas pieņemts, pamatojoties uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ietekmē noilguma termiņa sākšanās brīdi, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti.
- 47 Pirmkārt ir jāprecizē, ka noilguma termiņa sākuma noteikšana, kā norādījis ģenerāladvokāts savu secinājumu 55. punktā, principā ir atkarīga no valsts tiesībām. Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai iespējamais Tiesas konstatētais Savienības tiesību pārkāpums principā neietekmē noilguma termiņa sākumu (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Iaia* u.c., 22. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 48 Otrkārt, pretēji tam, ko norāda prasītāji pamata lietā, un atbilstoši iedibinātajai judikatūrai spriedumam, kas ir pieņemts, pamatojoties uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, nav galīgs spēks, bet tikai deklaratīvs spēks, kā rezultātā tā sekas parasti stājas spēkā dienā, kad ir stājusies spēkā arī interpretētā tiesību norma (skat. 2008. gada 12. februāra spriedumu lietā C-2/06 *Kempter*, Krājums, I-411. lpp., 35. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 49 Attiecībā uz noilguma termiņa sākumu jāatzīst, ka Tiesa ir nospriedusi, ka līdz direktīvas pareizas transpozīcijas brīdim transponēšanas pienākumu neizpildījusi dalībvalsts nevar aizbildināties ar termiņa nokavējumu prasībai, ko pret šo valsti ir cēlusi privātpersona, lai aizsargātu ar šādas direktīvas noteikumiem piešķirtās tiesības, un ka valsts tiesībās noteiktais termiņš prasības celšanai var sākties tikai no šī brīža (skat. 1991. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-208/90 *Emmott*, *Recueil*, I-4269. lpp., 23. punkts).

- 50 Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, kas ir pieņemta pēc iepriekš minētā sprieduma lietā *Emmott*, Tiesa ir atzinusi, ka transponēšanas pienākumu neizpildījusi dalībvalsts var atsaukties uz noilgumu saistībā ar prasību celšanu [valsts] tiesā, pat ja šādu prasību celšanas brīdī tā vēl nebūtu pareizi transponējusi attiecīgo direktīvu, nolemjot, ka risinājums spriedumā lietā *Emmott* bija pamatots ar šīs lietas konkrētajiem apstākļiem, kuros noilgums liedza prasītājam jebkādu iespēju īstenot tiesības, kas bija noteiktas direktīvā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Iaia* u.c., 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 51 Šajā saistībā Tiesa ir precizējusi, ka Savienības tiesības pieļauj valsts iestādei atsaukties uz saprātīga noilguma termiņa izbeigšanos tikai tad, ja valsts iestāžu rīcības dēļ, to apvienojot ar noilguma termiņu, privātpersonai pilnībā ir liegta iespēja īstenot savas tiesības valsts tiesās (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Barth*, 33. punkts, kā arī lietā *Iaia* u.c., 21. punkts).
- 52 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pamata lietās noilguma termiņš ir sācies 1998. gada 1. janvārī un beidzies 2002. gada 31. decembrī, savukārt iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *van Calster* u.c. tika pasludināts tikai 2003. gada 21. oktobrī, tātad krietni pēc tam, kad bija beidzies īpašais piecu gadu noilguma termiņš. Tomēr minētā termiņa sākuma noteikšana 1998. gada 1. janvārī, kā to pierāda prasības, kas Beļģijas tiesās tika celtas iepriekš minētajās apvienotajās lietās *van Calster* u.c., ieinteresētajām personām nav liegusi pilnībā iespēju īstenot valsts tiesās tiesības, kuras tām piemīt saskaņā ar Savienības tiesībām.
- 53 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu lietā C-89/10 un trešo jautājumu lietā C-96/10 ir jāatbild, ka tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Tiesas konstatējums par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, spriedumā, kas pieņemts, pamatojoties uz lūgumu

sniegt prejudiciālu nolēmumu, neietekmē noilguma termiņa sākumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti.

Par tiesāšanās izdevumiem

- ⁵⁴ Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Savienības tiesības pieļauj piemērot piecu gadu noilguma termiņu, kas valsts tiesību sistēmā ir noteikts prasījumiem pret valsti, prasībām par tādu nodokļu atgūšanu, kuri tikuši samaksāti, pārkāpjot minētās tiesības, saskaņā ar “jauktu atbalsta un nodokļu sistēmu”;
- 2) Savienības tiesības pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru apstākļos, kādi ir pamata lietā, privātpersonām tiek piešķirts ilgāks termiņš nodokļu atgūšanai no citas privātpersonas, kura ir iesaistījusies kā starpnieks un kura pirmās personas vārdā ir samaksājusi nodokļus valstij, lai gan, ja privātpersona šos nodokļus būtu tieši maksājusi valstij, šīs pirmās privātpersonas tiesības beigtos īsākā atgūšanas termiņā, atkāpjoties no kopējo tiesību sistēmas par nepamatotu maksājumu atgūšanas prasībām, ja privātpersonas,

kas darbojas kā starpnieki, faktiski var pieprasīt no valsts summas, kuras, iespējams, ir samaksātas citu privātpersonu interesēs;

- 3) tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Tiesas konstatējums par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, spriedumā, kas pieņemts, pamatojoties uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, neietekmē noilguma termiņa sākumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti.**

[Paraksti]